Citation:

Szadura, J. (2019). Rec.: Dorota Filar, *Narracyjne aspekty językowego obrazu świata. Interpretacja marzenia we współczesnej polszczyźnie*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2013, 224 ss. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*, 54. <https://doi.org/10.11649/sfps.2010>

Joanna Szadura

(Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie)

Rec.: Dorota Filar, *Narracyjne aspekty językowego obrazu świata. Interpretacja marzenia we współczesnej polszczyźnie*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2013, 224 ss.

Narratywny twór naszej wyobraźni – opowieść – jest fundamentalnym instrumentem myśli. Zdolności do racjonalnego myślenia zależą od niego. Jest to nasz podstawowy środek spoglądania w przyszłość, prognozowania, planowania i wyjaśniania.

(Turner, 1996, ss. 4–5; przekł. Henryk Kardela)

Celem monografii *Narracyjne aspekty językowego obrazu świata. Interpretacja marzenia we współczesnej polszczyźnie* jest, jak deklaruje jej Autorka, próba ujęcia znaczenia słowa w „rozbudowaną, dynamiczną formę o strukturze narracyjnej” odpowiadającą naturalnej konceptualizacji pojęć. Dorota Filar proponuje uznanie narracyjności rozumianej jako zbiór dynamicznych „opowieści” o świecie za jedną z kategorii opisu językowego obrazu świata. Tym samym książka sytuuje się w nurcie zorientowanej semantycznie lingwistyki kognitywnej.

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 3.0 PL License (creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl/), which permits redistribution, commercial and non-commercial, provided that the article is properly cited. © The Author(s) 2019.

Publisher: Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences

[Wydawca: Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk]

Struktura opracowania jest przejrzysta, co sprzyja śledzeniu wywodu badawczego. Otwiera ją część teoretyczna, w której Autorka, omawiając narracyjne aspekty znaczenia, przedstawia kwestie pojęciowego i kulturowego wymiaru języka. Odwołując się do obserwacji antropologów kultury (Buchowski & Burszta, 1993; Kroeber & Kluckhohn, 1952), socjologów (Kłoskowska, 1991) oraz semantyków języka (A. Wierzbicka, J. Bartmiński, R. Tokarski), przyjmuje kognitywne ujęcie kultury i języka. W tej części opracowania czytelnik znajdzie również omówienie teorii językowego obrazu świata, zwłaszcza koncepcje otwartej definicji semantycznej, rozszerzonego znaczenia (Bartmiński, 2006; Bartmiński & Tokarski, 1993, s. 48; Tokarski, 2001)¹ oraz dynamiki przyjmowanych przez podmiot punktów widzenia i wyznaczanych przez nie perspektyw interpretacyjnych (Bartmiński, 1990). W opisie znaczenia badaczka przyjęła perspektywę semazjo-onomazjologiczną².

Kluczowy dla rozważań teoretycznych Doroty Filar jest rozdział poświęcony narracyjnemu charakterowi języka i kultury. Autorka omawia w nim rozwój zainicjowanych w latach 80. XX wieku badań, które doprowadziły do uznania narracyjności za główną kategorię antropologiczno-kulturową. Warto w tym miejscu podkreślić, że narracyjność – pierwotnie kategoria wykorzystywana do opisu fikcji literackiej, stopniowo poszerzała zasięg swoich wpływów. Sięgali po nią przedstawiciele różnych dziedzin i dyscyplin nauki³. Podkreślano

¹ W opisie znaczenia D. Filar opowiedziała się za nierozdzielaniem wiedzy językowej od „pozajęzykowej” („przyjęzykowej” wedle propozycji J. Bartmińskiego).

² O potrzebie łączenia obu podejść pisał, odnosząc się do badań Geeraerts, Grondelaersa i Speelmana, Taylor (Taylor, 1989/2001, s. 352): „[...] perspektywy semazjologiczna i onomazjologiczna niekoniecznie stanowią swoje wzajemne odbicie. Założenie, zgodnie z którym wyrażenie językowe *j* służy zwykle do oznaczania obiektu *o*, wcale nie implikuje, że obiekt *o* bywa zwykle oznaczany przez *j*, typowym zastosowaniem *j* nie musi być oznaczanie *o*. Przyjęcie tylko jednej perspektywy mogłoby zatem prowadzić do zubożalej (i zniekształconej) interpretacji znaczenia językowego [wyróż. J. Sz.]”. W podobnym duchu zob. Kardela, 1992, s. 43 i nast.; Gład & Prorok, 2014; Bartmiński, 2015. Podejście takie zostało przyjęte w opracowywanym i wydawanym w Lublinie Słowniku stereotypów i symboli ludowych (Bartmiński & Niebrzegowska-Bartmińska, 1996–2019).

³ Narracyjność stała się również przedmiotem refleksji lingwistycznej, np.: w pracach z zakresu neurolingwistyki (Woźniak, 2005), badaniach ludowych narracji (Labocha, 2003) oraz koncepcji definicji kognitywnej – w artykule *Narracyjny aspekt definicji kognitywnej* J. Bartmiński wyróżnił trzy poziomy narracyjności: 1) szczegółowy (w cytatach dokumentujących użycie słowa, poziom „eksperiencera”), 2) uogólniający (w zdaniach definicyjnych przekazujących sądy stereotypowe, poziom „konceptualizatora”), 3) autorski (na poziomie instancji nadawczej, poziom „lokutora”) (Bartmiński, 2014).

jej naturalny charakter i uznano za ważną dla każdej kultury „szczególną formę poznawczego reprezentowania rzeczywistości” (Pajdzińska, 2008, s. 227). Narracyjność odegrała (i odgrywa) zatem ważną rolę w społecznieniu ludzkiego doświadczenia, co wykorzystano, czyniąc ją współcześnie wszechobecną kategorią społecznego dyskursu (Straś-Romanowska, Bartosz, & Żurko, 2010, s. 9). Niestety stała się też pojęciem modnym, przez co nadużywanym, co Rafał A. Ziemkiewicz komentuje:

Mit. Dawniej powiedziano by „bajka”, „fabuła” – dziś mówi się na to „narracja”. Opowieść przykrojona do potrzeb tych, dla których jest przeznaczona, mająca coś uzasadnić, coś zilustrować. W świecie masowej komunikacji wszystko opęda się narracjami [wyróżn. J. Sz.] (Ziemkiewicz, 2014, s. 18).

W sytuacji, gdy wszystko jest narracją, książka Doroty Filar ma wartość szczególną. Służy bowiem i uporządkowaniu terminologicznemu, i ukierunkowaniu badań semantycznych na narracyjność rozumianą jako kluczowa kategoria podejmowanych przez podmiot działań językowych prowadzących do budowania kulturowo zinterpretowanych „opowieści o świecie”.

O narracyjnej koncepcji języka naturalnego jako wytworu społeczności językowo-kulturowej Dorota Filar pisze:

[...] język naturalny można porównać do „wielkiej narracji”: jest on wspólnym „dziełem” społeczności językowo-kulturowej i podobnie jak inne „wielkie kulturotwórcze narracje nie ma jednego autora” [...] przekazuje znaczenia, dotyczące najbardziej istotnych problemów egzystencji człowieka, sądów o świecie i wartości. Język jest zatem obrazową opowieścią o tym, jak postrzegamy rzeczywistość i jak „toczą się” rzeczy w świecie, usytuowaną w intersubiektywnej przestrzeni kultury. W wielkiej narracji językowo-kulturowej można odnaleźć klucz do „małych” narracji, tworzonych przez „indywidualne podmioty” (Filar, 2013, s. 65).

Ujmowanie języka w kategoriach narracyjnych daje, zdaniem badaczki, możliwość wyróżnienia w nim „wielkich narracji” i „małych narracji”/„mikro-narracji”⁴. „Wielkimi narracjami” są dla Doroty Filar kulturowo motywowane, przyjęte przez określoną społeczność opowieści, budujące czytelny dla członków tej społeczności obraz świata i relacji międzyludzkich, które wytyczają akceptowane w tej społeczności wartości i zasady postępowania (Filar, 2013, s. 87). Mają one charakter regulujący. Kształtują tożsamość kulturową czło-

⁴ Pojęć tych badaczka używa za historykiem kultury A. Radomskim (Radomski, 2005).

wieka. Badaczka widzi w tym podobieństwo „wielkich narracji” do językowych obrazów świata właściwych epokom, narodom, grupom społecznym.

„Wielkie narracje”, rozpadając się, pozostawiają miejsce dla mających charakter lokalny (i indywidualny) narracji „małych”. Zdaniem Doroty Filar możemy je wyodrębnić za pomocą elementów leksykalnych a nawet gramatycznych. Anna Pajdzińska nazywa je „narracjami zwiniętymi”, np. w znaczenie słowa *królobójca* została wpisana opowieść o zdarzeniu, jego bohaterach a nawet o jego ocenie (Filar & Piekarczyk, 2013, s. 324). Dorota Filar pisze:

Mikronarracje, ujmujące wiedzę o pewnym fragmencie świata, funkcjonują na podobnej zasadzie jak Langackerowskie „ukryte scenariusze”, przypomnijmy, że badacz wykazał, iż określony scenariusz uruchamiany jest nawet poprzez zastosowanie w zdaniu tak „mało skomplikowanych” słów, jak jednostki *jeszcze* czy *już* (Filar, 2013, s. 89).

Możliwości, jakie daje semantyce ujęcie znaczenia słowa w „rozbudowaną, dynamiczną formę o strukturze narracyjnej”, badaczka ilustruje analizą słowa *burza*, jego definicji leksykograficznych, ustabilizowanych połączeń i frazeologizmów. Na tym materiale rekonstruuje wpisane w te dane „narratora”, przyczyny, przebieg i skutki zdarzeń oraz utrwalone w języku „opowieści o burzy”. Mówienie o tym, że nazwa jest jednym z narzędzi rekonstrukcji językowego obrazu świata, wydaje się oczywiste, ale interesujące jest śledzenie tego, jakie scenariusze zdarzeń („mikronarracje”) utrwaliły nazwy. Niezwykle ważne z etnolingwistycznego punktu widzenia byłoby zatem poddanie analizie nazw obiektu (mentalnego) oraz tradycji i doświadczeń, do jakich się odwołują. Posłużę się przykładem takich motywowanych opowieściami ajtiologicznymi nazw *Viola tricolor* L., jak *bratki*, *brat* i *siostra*, *macoszki* (*sztifmiterki*) oraz *sierotki*. Rzecz ciekawa, albowiem odwołują się one do diametralnie różnych konceptów kulturowych. Utrwalona w polszczyźnie forma *bratki* zdaniem Aleksandra Brücknera „zachowała aryjską składnię, używającą liczby mnogiej albo podwójnej jednego członu pary nierozłącznej [wyróż. J. Sz.], zamiast obu członów (np. łac. *Castores*, zamiast *Castor et Pollux*; ludowe *ojcowie*, zamiast *ojciec i matka* [...]); *bratki* więc, to *brat* i *siostra* (*siostra z bratem*)” i łączy się z notowaną w XV wieku (1472 roku) baśnią o mimowolnym związku kazirodczym rodzeństwa (Brückner, 1927/1970, s. 678). Bratek więc to ludowym obrazie świata przemienieni w kwiat brat i siostra. Natomiast nazwy *macoszki*, *sztifmiterki* (z niem. *Stiefmütterchen* ‘bratek’ < *Stiefmutter* ‘macocha’) oraz *sierotki* są odnoszone do społecz-

nego statusu członków rodziny pozbawionej matki i wiążą się z legendami o macosze, jej dzieciach i pasierbach-sierotach. Przykład tych nazw jest o tyle ważny, że pierwszy z fitonimów ma genezę słowiańską i łączy się z przedchrześcijańskim mitem kosmogonicznym, drugi – germańską i przywołuje obraz tradycyjnych stosunków społecznych. Można, jak sądzę, w tym miejscu postawić pytanie o status tych aitiologicznych „opowieści fitonimicznych”.

Zdaniem Doroty Filar pojęcia zorganizowane są w taki sposób, że tworzą oparte na schematach narracyjnych teksty. Przyjęcie założeń conceptualnych schematu narracyjnego skoncentrowanego na człowieku jako narratorze wpisuje się w podmiotowe podejście do języka, albowiem jak pisał Benveniste: „Istnienie języka jest możliwe tylko dlatego, że każdy mówiący ustanawia siebie jako podmiot” (Benveniste, 2008, s. 23). Człowiek zatem jako podmiot-konceptualizator, uczestnik kultury, gromadzący doświadczenia wspólnoty w języku utrwała obraz świata i „opowiada” o nim. Przykładową ilustracją tej tezy jest przedstawiony w drugiej części rozprawy opis MARZENIA. Zgodnie z procedurą przyjętą w rekonstrukcji językowego obrazu świata badaczka rozpoczyna od analizy danych systemowych, tj. zbadania etymologii słów *marzyć* i *marzenie* (łączonej m.in. ze znaczeniami ‘śnić’, ‘być ledwo/słabo widocznym’, ‘migotać, pojawiać się, roić się’). W kolejności omawia semantyczny rozwój tych słów (od sensów dotyczących fizjologicznego snu do mentalnej aktywności niezwiązanej [bezpośrednio] ze snem) i zestawia leksykalne wykładniki ramy pojęciowej MARZENIA. Analizę kończy propozycja rekonstrukcji schematu narracyjnego zdarzenia⁵, dla którego przyjęto następującą formułę:

1. BOHATER narracji – ten, kto marzy; jego cechy, postawy intencje, wartości;
2. PRZEDMIOT, TEMAT narracji – marzenie – ‘to, o czym bohater marzy’;
3. PRZEBIEG, ETAPY narracji – marzenie – ‘to, że bohater marzy’; marzyć – kolejne zdarzenia mentalne (wolitywne, emotywne, intelektualne), rozwój sytuacji, ewentualne przeszkody, komplikacje, konteksty;
4. EFEKTY, SKUTKI, STANY KOŃCOWE – ‘wynik tego, że ktoś marzy’, na przykład: spełnione/niespełnione marzenia; stany, odczucia, działania (itp.) bohatera (Filar, 2013, s. 123).

⁵ Formuła zastosowanego przez Dorotę Filar „schematu narracyjnego” nawiązuje do: teorii skryptów R. C. Schanka i R. Abelsona, koncepcji zdarzenia sformułowanej przez J. M. Mandler, ram i scen Ch. Fillmore’a oraz skryptów i scenariuszy J. Lakoffa, J. R. Taylora i R. Langackera.

Analiza systemowych składników znaczenia zostaje następnie poszerzona o znaczenia konotacyjne o różnym stopniu utrwalenia, występujące w zindywidualizowanych realizacjach tekstowych. Umożliwia to badaczce podjęcie próby rozszyfrowania narracyjnej struktury słowa marzenie i pokazania autorskich „małych narracji” o MARZENIU na tle „wielkiej narracji języka”. Niestety tylko częściowo analiza ta jest zgodna z zaproponowanym schematem narracyjnym.

Kim jest zatem BOHATER narracji o marzeniu w świetle danych tekstowych? Jest człowiekiem ujmowanym w kategoriach duchowo-cieleśnej całości – marzenia stanowią bowiem integralny element jego osobowości, są przezeń uważane za część samego siebie i lokalizowane „wewnątrz siebie”. Na pytanie: Jak marzenia są uzewnętrzniane – zależnie czy niezależnie od woli bohatera?, badaczka odpowiada, że „w językowej narracji o marzeniu akcentowane są elementy związane z «uzewnętrznianiem» stanu ducha, w jakim, wedle potocznych przekonań, znajduje się ten, kto marzy” (Filar, 2013, ss. 148–149). Zatem gdy ktoś marzy, ma szczególny wyraz oczu, jego twarz jest radosna, a zachowanie takie, że widzimy, iż jest szczęśliwy. Czy jednak każdy może marzyć? W świetle przywołanych tekstów – nie.

Niektórzy ludzie – pisze Dorota Filar – żyją bez marzeń. Można ich oceniać negatywnie jako osoby pozbawione wrażliwości, które cechuje uboga wyobraźnia i pustka duchowa. Życie bez marzeń można jednak postrzegać również jako konsekwencję świadomego wyboru: gdy ludzie sądzą, że marzenia to coś sprzecznego ze zdrowym rozsądkiem i niewłaściwego, mogą je odrzucić. Jest także inna możliwość: niekiedy ludzie nie są w stanie marzyć, gdyż mają życie tak trudne i pełne trosk, że są przytłoczeni codziennością (Filar, 2013, s. 155).

A kim jest marzyciel? Bazując na fragmentach utworów wybranych polskich pisarzy – głównie poetów – badaczka konstruuje portrety „prototypowych” marzycieli. Są nimi: poeta, człowiek młody/dziecko i ten, kto jest zakochany. Za każdym z tych określeń kryją się nieco inne „małe narracje”, ale tym, co je łączy, jest „inny” sposób widzenia świata, nieliczenie się z realiami rzeczywistego świata, możliwościami i ograniczeniami.

Reasumując: rozprawa *Narracyjne aspekty językowego obrazu świata. Interpretacja marzenia we współczesnej polszczyźnie* dostarcza nowych narzędzi do opisu językowego obrazu świata, co znacznie rozszerza zakres badań w tej dziedzinie. Może służyć jako źródło wiedzy i inspiracji twórczych nie tylko językoznawcom kognitywnym, lecz także badaczom innych kierunków humanistycznych i społecznych.

Bibliografia

- Bartmiński, J. (1990). Punkt widzenia, perspektywa, językowy obraz świata. W J. Bartmiński (Red.), *Językowy obraz świata* (ss. 109–127). Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Bartmiński, J. (2006). *Językowe podstawy obrazu świata*. Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Bartmiński, J. (2014). Narracyjny aspekt definicji kognitywnej. W D. Filar & D. Piekarczyk (Red.), *Narracyjność języka i kultury* (ss. 99–116). Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Bartmiński, J. (2015). Perspektywa semazjologiczna i onomazjologiczna w badaniach językowego obrazu świata. *Poradnik Językowy*, 2015(1), 14–29.
- Bartmiński, J. (Red.), & Niebrzegowska-Bartmińska, S. (Z-ca Red.). (1996–2019). *Słownik stereotypów i symboli ludowych* (T. 1–2). Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Bartmiński, J., & Tokarski, R. (1993). Definicja semantyczna: czego i dla kogo? W J. Bartmiński & R. Tokarski (Red.), *O definicjach i definiowaniu* (ss. 47–61). Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Benveniste, É. (2008). O subiektywności w języku (M. Abramowicz, Tłum.). W J. Bartmiński & A. Pajdzińska (Red.), *Podmiot w języku i kulturze* (ss. 21–29). Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Brückner, A. (1970). *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Warszawa: Wiedza Powszechna. (Przedruk z wyd. 1, Kraków 1927).
- Buchowski, M., & Burszta, W. J. (1993). Antropologia kognitywna: Charakterystyka orientacji. W M. Buchowski (Red. & Wyb.), *Amerykańska antropologia kognitywna: Poznanie, język, klasyfikacja, kultura* (ss. 11–24). Warszawa: Instytut Kultury.
- Filar, D. (2013). *Narracyjne aspekty językowego obrazu świata: Interpretacja marzenia we współczesnej polszczyźnie*. Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Filar, D., & Piekarczyk, D. (2013). Konferencja „Narracyjność języka i kultury” (Sandomierz, 19–21 IX 2010). *Etnolingwistyka*, 25, 323–326.
- Głaz, A., & Prorok, K. (2014). Of triangles, trapeziums and ethnolinguists: The linguistic worldview revisited. W M. Kuźniak, A. Libura, & M. Szawerna (Red.), *From conceptual metaphor theory to cognitive ethnolinguistics* (ss. 207–228). Frankfurt am Main: Peter Lang. (Polski maszynopis udostępniony przez autorów).
- Kardela, H. (1992). Onomazjologiczny aspekt semantyki kognitywnej. W I. Nowakowska-Kempna (Red.), *Język a Kultura: T. 8. Podstawy metodologiczne semantyki współczesnej* (ss. 43–56). Wrocław: Wiedza o Kulturze.
- Kłoskowska, A. (1991). Kultura. W A. Kłoskowska (Red.), *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku: T. 1. Pojęcia i problemy wiedzy o kulturze*. Wrocław: Wiedza o Kulturze.
- Kroeber, A., & Kluckhohn, C. (1952). *Culture: A critical review of concepts and definitions*. Cambridge: Peabody Museum.
- Labocha, J. (2003). Właściwości językowo-stylistyczne narracji ludowej. W H. Kurek & F. Tereszkiewicz (Red.), *Podkarpackie spotkania: Literatura – język – kultura: T. 3. Kultura wsi podkarpackiej* (ss. 87–93). Kraków: TAIWPN Universitas.

- Pajdzińska, A. (2008). Sposoby uobecniania się podmiotu w tekście. W J. Bartmiński & A. Pajdzińska (Red.), *Podmiot w języku i kulturze* (ss. 225–239). Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Radomski, A. (2005). Wielkie narracje a mikronarracje – etyczne dylematy współczesnego pisarstwa historycznego. W L. Kochanowicz, R. Nahirny, & R. Włodarczyk (Red.), *Narracje – (Auto)biografia – Etyka* (ss. 243–254). Wrocław: Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej Edukacji TWP.
- Straś-Romanowska, M., Bartosz, B., & Żurko, M. (2010). Słowo wstępne: Życie człowieka życiem w opowieści. W M. Straś-Romanowska, B. Bartosz, & M. Żurko (Red.), *Badania narracyjne w psychologii* (ss. 9–16). Warszawa: Eneteia, Wydawnictwo Psychologii i Kultury.
- Taylor, J. R. (2001). *Kategoryzacja w języku* (A. Skucińska, Tłum.). Kraków: Universitas. (Oryg. wyd. 1989).
- Tokarski, R. (2001). Słownictwo jako interpretacja świata. W J. Bartmiński (Red.), *Współczesny język polski* (ss. 343–370). Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Turner, M. (1996). *The literary mind: The origins of thought and language*. New York, NY: Oxford University Press.
- Woźniak, T. (2005). *Narracja w schizofrenii*. Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Ziemkiewicz, R. A. (2014). *Jakie piękne samobójstwo: Narracje o wojnie, szaleństwie i cynizmie*. Lublin: Fabryka Słów.

Review: Dorota Filar, *Narracyjne aspekty językowego obrazu świata. Interpretacja marzenia we współczesnej polszczyźnie*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2013, 224 pp.

Summary

This article is a review of Dorota Filar's study entitled *Narracyjne aspekty językowego obrazu świata. Interpretacja marzenia we współczesnej polszczyźnie* (Narrative Aspects of Linguistic Worldview: An Interpretation of *marzenie* 'a dream' in Contemporary Polish), in which she attempts to capture the meaning of a word in "an expanded, dynamic form with a narrative structure". Her volume includes both general theoretical considerations and results of detailed semantic analyses.

Rec.: Dorota Filar, *Narracyjne aspekty językowego obrazu świata. Interpretacja marzenia we współczesnej polszczyźnie*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2013, 224 ss.

Streszczenie

Artykuł stanowi recenzję monografii będącej próbą ujęcia znaczenia słowa w „rozbudowaną, dynamiczną formę o strukturze narracyjnej”. Praca autorstwa Doroty Filar zawiera zarówno ogólne rozważania teoretyczne, jak i wyniki szczegółowych badań semantycznych.

Keywords: linguistic worldview; narrativity; grand and small narratives; review

Słowa kluczowe: językowy obraz świata; narracyjność; wielkie i małe narracje; recenzja

Joanna Szadura, Maria Curie-Skłodowska University in Lublin

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7448-2602>

Correspondence: joanna.szadura@poczta.umcs.lublin.pl

The preparation of this article was financed within the statutory activity of the Institute of Polish Philology, Maria Curie-Skłodowska University in Lublin.

Competing interests: The author declares that she has no competing interests.